

בחקירה נוספת החל האיש לספר דברים מבלבלים לגמרי, גירסתו האחת סותרת את רעותה, והתחיל להתנהג בצורה מזוהה, עד כדי כך שחשדותיהם הראשוניים החלו להוקרים החלו נמוגים ותחתם גמלה בהם ההרגשה, כי לפנייהם אדם מופרע. הרגשה זו הלכה ונתחזקה, ככל שהמשיכו לשוחח עימו, עד שנטשו את חשדותיהם כמעט לחלוטין.

אורי אבנרי: מה היתה המסקנה?

זוהי הודאה מאלפת ביותר. משמע שבשלב זה השתכנעו החוקרים כי אין בידיהם אדם המסוכן לביטחון ישראל. אם כן, מה היה המניע להמשך הטיפול בפרשה? מדוע לא ניתן לאיש להישאר בישראל, עד שימצא מיקלט מדיני בארץ אחרת? השר הודה בראשית דבריו כי האיש יזכה את עצמו כפליט מדיני, הבורח מרדיפות. מאחר שנעלמו החשדות כאילו הוא מרגל, קיבלה גירסתו המקורית של האיש אמינות גמורה. מאותו רגע היה ברור לשלטונות ישראל, כי בידיה פליט הצפוי במולדתו נלקמה אכזרית, באשר הוא קצין עריק מצבא יוון, ואחיו של מתנקש שנידון למוות. לאור עובדות אלה, יש לבחון את המשך הודעתו של השר. מכל מקום, לא היה מקום להחזיק את האיש במעצר.

שלמה הילל: פגישה עם הקונסול

לנוכח נסיבות אלו, הציע החוקר לאיש להיפגש עם הנציג היווני בארץ. הוא הסכים, ואמנם קויימה פגישה בינו ובין הקונסול היווני בחיפה (מר זינוביס). השיחה בין השניים התקיימה בנוכחות החוקר, והתנהלה בשפה היוונית, כאשר הקונסול מתרגם את דבריו של האיש. בשיחה זו, כפי שחורגמה עליידי הקונסול, חזר האיש בקיום כלליים על סיפורו, אך בצורה עוד יותר מבלבלת. הקונסול הציע לאיש להעניק לו תעודת מסע ולממן את נסיעתו חזרה ליוון. האיש נראה מסכים להצעה זו, והקונסול אישר כי הוא מקבל אותה.

אורי אבנרי: שערורייה מאין כמוה!

תיאור נקי ונחמד. הבה ונבחון אותו. החוקר הציע לאיש להיפגש עם הקונסול היווני. מעניין, מה פירוש „הציע“? האיש היה עצור, וגורלו היה כלכולו בידי משטרת ישראל. הוא כבר ידע שהמשטרה יכולה להסגיר אותו ליוון-נים. אם כן, מה פירוש המילה „הציע“? מה כאן ההבדל בין „הצעה“ ו„פקודה“? האם אמרו חוקרי המשטרה לאיש כי ממילא יסגירוהו בטרם „הסכים“ לחזור ליוון?! מדוע הציע החוקר לאיש להיפגש עם הקונסול היווני? הרי החוקר כבר ידע כי האיש הוא פליט, עריק ונרדף מבוקש. מדוע לא „הציע“ לו להיפגש עם הקונסול של דנמארק, למשל, כדי לבקש ממנו מיקלט מדיני? מדברי השר ברור כי לא ניתן לאיש לבוא במגע עם שום נציגות זרה, מלבד נציג הדיקטטורה הפאשיסטית היוונית.

נמשיך: השיחה נערכה אומנם בנוכחות איש-משטרה — אבל הלא לא הבין יונוני. השר מודה שלא הבין את המדובר, אלא רק מה שהקונסול היווני עצמו תירגם לו. ממילא, לא יכול היה החוקר לדעת אם הקונסול איים על האיש, או פיתה אותו, או השתמש בכל דרך פסולה אחרת כדי לשבור את רצונו. מניין לחוקר שהקונסול לא אמר לעצור: „שמע נא, ממשלת ישראל הבטיחה לי להסגיר אותך ליוון. אז כדאי לך לבוא מרצונך החופשי! אם נצטרך לדרוש הסגרתך רשמית, נדפוק אותך כשתגיע אלינו!“ שים לב למישפט האחרון של השר: הקונסול הוא שאמר לחוקר שחציר מסכים לחזור ליוון. מה שמשתקף מתיאור תמים זה הוא שערורייה מאין כמוה, מישהק אכזר וציני בחייו של אדם חסן-מגן, שהאמין לסיפורים על מדינת-ישראל הדמוקרטית והמתקדמת.

שלמה הילל: „אפשר היה לגרשו!“

היחידה החוקרת דיווחה על השיחה עם הקונסול ועל תוצאותיה ל-מחלקה המתאימה במטה הארצי, וביקשה הוראות. ואכן, ביום 17.11.67 הורה ראש המדור הכללי, רב-פקד אביגדור זלצמן ז"ל, כי יש לסגל באיש לפי חוק למניעת הסתננות להרחקתו מן הארץ. הפירוש המעשי של הוראה זו מאפשר גירוש מן הארץ. עם קבלת הוראה זו, הודיעה היחידה החוקרת לקונסול, כי אין מניעה מצד המשטרה כי האיש יעזוב את הארץ, וכך היה. האיש עזב את הארץ ביום 23.11.67 עם תעודת מסע שהוצאה על-ידי הקונסול היחני, ועם כרטיס-נסיעה שנרכש על-ידי הקונסוליה. עד כאן קורות המיקרה.

אורי אבנרי: איום בגירוש

בסעף זה מניעה השערורייה לשיאה. בכתבר, אימא, שהמטה הארצי של המשטרה נתן פקודה להפעיל את „חוק ההסתננות“ — כלומר, לגרש את האיש מן הארץ. לאן? ליוון, כמובן. שהרי לא ניתן לעצור להיפגש עם קונסול אחר. וזה אחרי שהסתבר לחוקרי המשטרה, לפי דברי שר-המשטרה עצמו, כי האיש אינו מסתני. חוק-ההסגרה הרגיל אינו מאפשר גירוש של פליט פוליטי. הפעלת חוק-ההסתננות — לגבי אדם שחש עצמו מודה שלא נחשב עוד למסתני-מחבל-מרגל — באה פשוט לעקוף את חוק-ההסגרה. הוראתו של המטה הארצי, אחרי הפגישה עם הקונסול היווני, העמידה את פאנאגוליס בפירוש בפני הברירה: או להיכנע לקונסול ולעבור ליוון „מרצונו“, או להיות מוגרש ליוון רשמית. ייתכן כי מתוך ייאושו בחר באפשרות הראשונה. בכל הפרשה הזאת לא היה לעצור הזר ייעוץ משפטי, והוא חש בלי ספק שהוא עומד לבדו מול חומה אכזרית של התכרות קונוניה. פאנאגוליס הוכרח לעזוב את ישראל כעבור עשרה ימים מאז בואו.

שלמה הילל: „בהסכמת המשטרה“

אם כי ניתן אישור לסגל באיש לפי החוק למניעת הסתננות, לא הופעל נגדו, בסופו של דבר, צריגירוש, שכן הוא עזב את הארץ על פי סיכום בינו ובין הקונסול היווני בחיפה, ובהסכמת המשטרה.

אורי אבנרי: הסגרה בפועל

ברור לגמרי מה הלך כאן. הודות ללחץ המשותף של המשטרה והקונסול, נמנע הצורך בהוצאת צו-גירוש רשמי. האיש הבין שאם לא „יסכים“, הוא יגורש בכוח ליוון, ואולי גם לא הבין את ההבדל וחשב כי יש נגדו החלטת-הסגרה רשמית. הפרט המזועזע ביותר הוא: כאשר „הסכימה“ המשטרה עם הקוני-סול, לא השיגה ממנו התחייבות בכתב, בשם ממשלת יוון, שלא יאונה לו כל רע ביוון. האיש פשוט הופקר לגורלו — פליט פוליטי, עריק, אחיו של נידון-למוות.

שלמה הילל: „המשטרה לא ראתה...“

המשטרה לא ראתה בו נרדף פוליטי, שמחפש מיקלט מדיני, אלא תחילה חשבה אותו למסתני שנכשל במזימתו, ואחר לאדם מופרע.

אורי אבנרי: מסקנה מחפירה

מה זאת אומרת, „המשטרה לא ראה“? על סמך מה רואה או לא רואה המשטרה? המשטרה ידעה שהאיש עריק, שאחיו נידון למוות, וכי חיפש מיקלט מדיני בארבע ארצות. זה נובע מדברי השר עצמו. לפי איזון זכות התעלמה המשטרה מכל אלה, ו„לא ראתה“? הרי זוהי קביעה סתמית, המגלה עוות-מצח תהומית! המשטרה היתה זכאית בהחלט לראות באיש, תחילה, מסתני ציט-חוני. תפקידה היה לבדוק זאת. אך השר עצמו מודה כי חשד זה נמוג במהלך החקירה. הטענה שהאיש היה „מופרע“ מזכירה מיסטריום מסויימים, הידוי-עים-לשימצה, הכולאים אנשים לא-נוחים בבתי-חולים לחולי-נפש. ייתכן מאוד שהעציר לא התנהג באופן „נורמלי“ לגמרי, כאשר נוכח לדעת כי מנוי וגמור עם ממשלת-ישראל להסגירו לתליינו. מי מאיתנו — כולל השר שלמה הילל — היה מתנהג באופן „נורמלי“, אילו ישבנו בכלא יווני ונאמר לנו שעומדים להסגיר אותנו לבנדאד? האם נבדק האיש על-ידי רופא-פסיכיאטר כלשהו או שהחוקר המשי-טרתי הסתפק לצורך זה ב„בדיקתו“ שלו?

שלמה הילל: שום משרד ממשלתי

בדקתי את העניין היטב, עברתי על התיק המשטרתי, והגעתי לידי מסקנה כי ראש המדור הכללי, רב-פקד אביגדור זלצמן המנות, נתן את הוראותיו על פי סמכויותיו החוקיות ועל פי שיקוליו, וללא שיתוף עם אף משרד ממשלתי-ממשלה האחרים, או גורם אחר. מאחר ורב-פקד זלצמן נפטר בינתיים, אין לי לעצרי, כל אפשרות לבדוק מה היו השיקולים שהיו לגד עיניו. אולם ברור לי כי הוא פעל בתום לב, וכי הוא ראה את כל העניין כמיקרה רגיל של ספק-עברייני וספק-מופרע, אשר הטיפול השיגרתי בו לא חייב, לפי שיקוליו, התייעצות עם גורם נוסף.

אורי אבנרי: משרד-החוץ אחראי!

נוח מאוד להסתתר מאחורי אדם מת, שאינו יכול להעיד. אבל אם האיש מת — מנין לשר הנכבד הביטחון הגמור כי הוא לא התייעץ פעמיים ביום, בטלפון, עם משרד-החוץ, מבלי לרשום זאת בתיק? בתחילת תשובתו מדבר השר על „חוקרים“ בלשון רבים. האם „חוקרים“ אלה נחקרו על-ידי השר בטרם נתן את תשובתו? הטענה כי לא היה שיתוף עם משרד ממשלתי אחר — קרי: משרד-החוץ — יכולה רק לעורר גיחוך. איך יעלה על דעת קצין משטרה לבוא במגע עם קונסול של מדינה זרה, לנהל עימו משא-ומתן ולהגיע עימו להסכם — מבלי שמשרד-החוץ היה מעורב בתה-ליך זה בכל שלביו?

דווקא ההכחשה הטוטאלית — שפשוט אינה יכולה להיות אמת — מוכיחה את מגמת מנסחי ההודעה: לגולל את כל העניין על המשטרה, כדי לשחרר מן האחריות את הגוף שקבע והחליט באמת — משרד-החוץ.

שום קצין-משטרה נורמלי לא היה מעלה על דעתו לקבל על עצמו אחריות לפרשה כליכך עדינה — טיפול באחיו של לוחם-שיחורור מפורסם, שנידון למוות — מבלי לקבל הנחיות מפורשות ומפורטות ביותר ממשרד-החוץ.

זה לא היה „מיקרה רגיל“ של „ספק-עברייני, ספק-מופרע“, והחוקר המשטרתי עמד על כך, בלי ספק, אחרי השעה הראשונה של החקירה. האיש היה מעורב בפרשה סנסציונית בעלת תהודה בינלאומית — וכלל לא ייתכן כי טיפלו בו כאילו היה זה מיקרה שיגרתי של פלאח לבנוני שעבר בטעות את הגבול.

אני חוזר וטוען על סמך המידע שהגיע לידי, ושי-אינו קשור בהודעת השר:

כל ההחלטות בפרשת פאנאגוליס נתקבלו על-ידי משרד-החוץ, בדרג עליון ביותר. אין ספק ששרי החוץ היה בסוד העניין, ולא מן הנמנע שנשאלה גם דעתה של ראשיה-ממשלה.

פאנאגוליס הוסגר-למעשה ליוון, בדרך המתוארת על-ידי השר עצמו בצורה שקופה למדי, מתוך נסי-יון-סרק לרכוש את יידידות הקולונלים הפאשיסטיים השולטים בה. גורלו של האיש שימש כקלף במישחק בלתי-ימוסרי, הצריך לקומם כל בעלי-מצפון בישראל, אשר זכר סיבלות היהודים עוד חי בליבו.

מובן שמעשה מחפיר כזה לא יכול היה לשאת פרי. כיום מתייחסים שליטי יוון אל ישראל בעויינות גמורה, הצבא היווני מאמן את אנשי חיליה-אוויר הלובי, ואין הצבעה באו"ם שבה אין יוון מצביעה נגד ישראל. רק הכתם נשאר, ושום הודעה מתחסרת לא תמחק אותו.